

Tertius de Anima.

sus iterio. et nota q̄ hic est dubium quomodo intellectus dicitur intelligere per abstractionem a fantasmatibus: et tamen non intelligit nisi conuertendo se ad fantasmata. Quantū ad illud videnda sunt tria. Primo quid est abstrahere a fantasmatibus. Secūdo quo modo fit talis abstractio. Tertio vtrū intelligamus conuertendo a fantasmata. Quantū ad primū dicit herueus q̄ duplex est abstractio vna est qua res intellecta dicitur abstrahi per hoc q̄ intelligitur preter aliquid quod est ei coniunctum in re et hec abstractio non dicit aliquam actionem realem que sit in re abstracta sicut vniuersale abstrahitur a particulari sicut homo a sorte vel animal ab homine vel sicut mathematica abstrahuntur a naturalibus sicut circulus a cupro et de tali abstractione nō loquimur hic non enim simili modo dicimus specie abstrahi a fantasmate sicut hominem a sorte vel circulū a cupro quia illa abstractio speciei a fantasmate est realis actio quia fit species in intellectu possibilem que non predicatur de fantasmate a quo abstrahitur sicut homo predicatur de sorte a quo abstrahitur quia species abstracta representat naturam sine conditionibus particularibus. Abstractio ergo qua dicitur intellectus abstrahere a fantasmatibus non est aliud q̄ quedam realis motio qua mouetur intellectus a fantasmate. vel ad speciem intelligibilem vel ad actum intelligēdi. Non est ymaginandū vt quidam videntur ymaginari q̄ intellectus quasi precognoscens ea que sunt in fantasmate. videat ea et quasi accipiat vnum ex eis. Sic enī ymaginari rīdiculum esset. ymo ante q̄ intellectus quicq̄ intelligat in virtute intellectus agentis. mouetur naturaliter a fantasmate. sicut visus non prius videns naturaliter mouetur a colore et sic patet primum. scilicet quid sit abstrahere a fantasmatibus. Dicitur autem talis motio abstractio cum q̄ intellectus est superior causa quantum a fantasma. a quo dicitur fieri abstractio tum quia ex parte intellectus est aliqua virtus actiua que habet effectū causatum a fantasmate. et ideo videtur q̄ quasi intellectus trahat ad se sp̄m. Quantū ad hinc quomodo sc̄ fantasma. virtute intellectus agēis moueat intellectum possibilem sunt tres opiniones. Prima est q̄ intellectus agens agit in fantasmata non aliqd̄ imprimendo fantasmati sed remouēdo vñ re vniuersali et singulari. p̄posita intellectus agens separat a natura vniuersali cōditiones indiuiduantes quibus impediatur illa natura a mouēdo intellectū p̄m et sic dicitur facere naturā vñ et potentē mouere intellectū possibilem ista tñ sep̄tio sc̄m eos non est secundū rē sed secundū rationē intelligendi istud aut̄ nō videt̄ vñ primo quia agens remouens prohibens licet nichil imprimat ei a quo prohibēs tollitur vt si dicatur q̄ ambulans columpnam nichil imprimat directe lapidi supposito tamen aliquid imprimat ipsi impedimēto quod remouet puta motum imprimat columpne impediēti quam remouet. Intellectus autē agens nichil imprimat non solum nature vniuersali sed nec conditionibus indiuiduantibus que ponuntur impedire ergo non potest dici q̄ intellectus agens det virtutem fantasmati ad mouendum remouendo prohibens. Si dicatur q̄ remouet illa non agendo aliquid sed subtrahendo influentiā sequitur q̄ intellectus agens prius conseruabat conditiones indiuiduantes vel q̄ saltem conseruabat id a quo conditiones iste conseruabantur. quia nullum agēs remouet aliquid subtrahendo influentiā suam nisi id q̄

mediate vel immediate cōseruabatur ab eo. hoc autem est inconueniēs. Si intellectus agens sit cōseruans conditiones indiuiduantes mediate vel immediate ergo et c. Item illud quod habet esse secundū rationem tantum non est causa actionis realis sed predicta separatio est tantum secundū rationem intelligendi. ergo per hoc fantasma nō potest realiter mouere intellectum. Item nichil agit nisi singulare sed per talem abstractionē fantasma non habet esse singulare vel reale ergo per talē abstractionem non conuenit sibi agere in intellectu. Sed secūda opinio dicit q̄ fantasma dicitur mouere intellectū possibilem in virtute intellectus agēis non q̄ fantasma aliquid recipiat i se sed magis ex parte effectus ita q̄ fantasma et intellectus agens simul agunt in intellectu possibilem. nec vnum agit sine alio licet vñ nichil recipiat ab alio. sicut diceret̄ q̄ in aere est species coloris i virtute luminis: quia species coloris non fit in aere sine lumine. Sed contra. secundū hoc non deberet magis dici q̄ fantasma mouet in virtute intellectus agentis q̄ econuerso quia vtrūq̄ requiritur. Tertia opinio dicit q̄ intellectus agēs aliquid imprimat fantasmati in cuius virtute agit et illud impressum est aliqua immutatio spiritualis et quodammodo immaterialis non ex parte subiecti sed quia habet esse magis actuale et per consequens minus materiale quia potissima cōditio materie est potērialitas. Si dicatur istud impressum recipitur in organo fantasie ergo habet cōditiones indiuiduantes. et sic est materiale. Dicendum q̄ verum est q̄ est aliquomodo materiale vt dictum ē ex parte subiecti tamen tollitur ab eo cōditio materie que est potērialitas vnde per ipsum fantasma fit magis potens et quia multis non placet q̄ aliquid realiter imprimatur fantasmati ideo suadet̄: quia fantasma mouet intellectum vel ergo habet virtutem mouendi de se vel ab intellectu agente. Si secundum sequitur q̄ in se recipit aliquam virtutem. Si primum sequitur q̄ fantasma est nobilius specie intelligibili. Forte dicit̄ q̄ non quia est causa partialis. Contra causa partialis se sola potest causare partem effectus ergo fantasma se solo potest causare speciem magis remissam.

Item si fantasma nichil recipit ab intellectu agente sequitur q̄ nō est instrumentum eius. Ex hoc enī q̄ securis est instrumentū ideo nunq̄ mouet nisi mouetur. si autem non est instrumentum sequitur q̄ est perfectior suo effectū scilicet specie intelligibili alias non posses probare q̄ intellectus agens sit perfectior possibili vt dicit phi. quia non est causa totalis quia fantasma concurrat. Quarta potest esse opinio q̄ solus intellectus agēs producit intellectionem et fantasma solum est causa sine qua nō ipsius intellectionis. Sed contra posita causa totali potest poni effectus sed secus habet intellectum et tamen nō potest iudicare de coloribus. De opinione autē. s. t. supra visum est disputando de intellectu agente ex San. Tho. in. q. de anima. ar. xviii. ad vndecimum.

Quantum ad tertium dicitur q̄ necesse est intelligentem pro nunc ad fantasmata conuertere quia vt dicit. s. t. j. parte. q. lxxxiii. ar. vij. videmus q̄ lesio organo leditur intellectus. ergo actus fantasie requirit̄ ad actum intellectus non solum in acquirendo sciētiam sed etiam in vtendo speciebus iam acquisitis. Et ideo frenetici qui sunt lesi in ymaginatione vñ targici in mēoria ipediunt̄ ab actu intelligēdi. Sc̄do p̄ q̄ quando aliquis conatur aliquid intelligere for